

Toespraak bij gelegenheid van de viering van het 45-jarig bestaan van de Raad van Kerken Woerden op 24 november 2018

Door Dirk Gudde, voorzitter Raad van Kerken Nederland

Meneer de burgemeester, meneer de wethouder, geachte voorzitter, Hans Slooijer, dames en heren,

Hartelijk dank, voorzitter, voor de uitnodiging hier te spreken.

Het is een wat ondankbare plaats in het programma, na het hoogtepunt van de avond (het optreden van Frans Ort met Vocalgroep Choral onder leiding van pianist/componist Henk Ruiten) en terwijl de lekkere hapjes uit de workshop van kookdominee Han Wilbrink al op ons staan te wachten... Maar toch vind ik het fijn hier een felicitatie uit te kunnen spreken, kijkend naar uw werk, en wat te zeggen over de landelijke Raad en over hoe ik tegen oecumene aankijk. Het zal niet langer duren dan een preek. (Een katholieke preek bedoel ik).

Woerden

Ik heb de kans gehad tevoren even met uw voorzitter Hans Slooijer te spreken en te horen hoe het gaat in de Woerdense Oecumene en wat u allemaal doet, en er ook wat over gelezen.

Ik las een jaarverslag van een jaar of twee, drie geleden en zag dat er in Woerden al langer gezamenlijke diaconale actie bestaat. Maar de laatste tijd heeft u zichzelf met de armoede-agenda echt op de kaart gezet, ook richting samenleving en politiek. U zoekt de samenwerking met de burgerlijke gemeente en andere organisaties en heeft ook de toerusting van ambtsdragers en huisbezoekers op het gebied van armoede samen opgepakt. Ik vind uw Armoedeagenda een indrukwekkend, helder en praktisch stuk. Het lijkt me dat dat stuk een voorbeeld kan zijn voor andere raden van kerken.

Ik lees ook over – om maar wat te noemen - de kaarsjesavond, over filmavonden en bijbelavonden, catechesebijeenkomsten voor mensen met een verstandelijke beperking...

Natuurlijk las ik ook over gezamenlijke vieringen. En zag ook dat u zoekende bent naar een vorm die past bij uw geloofsgemeenschappen. In de plaats waar ik pastoraal werker ben, is de inhoud van de oecumenische vieringen geheel overgelaten aan pastoresberaad. Dat is een keuze.

Het blijkt voor lokale raden van kerken vaak een uitdaging te zijn de werkzaamheden en verantwoordelijkheden van de lokale raad van kerken en het lokale overleg van voorgangers (pastoresberaad/pastoresconvent) goed op elkaar af te stemmen. Het gevaar van verdubbeling van werkzaamheden, of nog erger: dat de een denkt dat de ander het zal doen, of nóg erger: dat er een soort concurrentie ontstaat, is altijd aanwezig.

U wilt “tussen de kerken de onderlinge verbinding versterken én de zichtbaarheid vergroten”, zegt uw voorzitter in het interview in de Woerdense Courant. En hij zegt daarbij: “Gastvrij aanwezig zijn zonder kerkdrempels op te werpen”. Het lijkt me dat u daar, met al uw activiteiten goed in slaagt.

Ik wil u feliciteren daarmee, dat het eigenlijk goed gaat met uw Raad! U zoekt een breed netwerk, u zoekt zich nuttig te maken in de samenleving en u viert samen.

Uitdagingen zijn er natuurlijk ook. Zoals: De Armoedeagenda concreet verder gestalte te geven. De uitdaging ook, om een eigen website tot stand te brengen bijvoorbeeld. En de uitdaging om het werk met enthousiasme te blijven doen, ook als het soms moeilijk is om voor alle taken voldoende mensen te krijgen.

Landelijke oecumene

De landelijke Raad van Kerken is een organisatie die formeel gezien niet met u verbonden is. De 275 lokale raden van kerken die Nederland rijk is fungeren zelfstandig.

De landelijke raad wil, behalve de officiële ontmoetingsplaats zijn van de aangesloten kerken, de lokale oecumene van dienst zijn, met name door het bieden van informatie op onze website, via het oecumenisch bulletin, en de nieuwsbrief.

Wij hopen dat wij de lokale oecumene kunnen helpen door praktische informatie, bijvoorbeeld over hoe andere Raden dingen aanpakken. Voorbeelden van goede praktijken door lokale Raden verspreiden we graag via de website. Maar ook door het besef te voeden dat we allemaal deel uitmaken van een grote oecumenische beweging, die ook een internationale beweging is.

Ik vond het mooi te zien dat u uw beleidsplan mede gebaseerd heeft op het beleidsplan van de landelijke Raad. Uw voorzitter gaf aan, de verbinding met de landelijke oecumene en de Raad van Kerken wat meer te willen zoeken. Dat juich ik natuurlijk toe. (Ik nodig u allen dan ook graag uit bij de landelijke oecumenelezing, tevens nieuwjaarsreceptie, van de Raad van Kerken op 18 januari, 's-middags in Utrecht! Er is een lezing van Frit de Lange, en de nieuwe algemeen secretaris, Christien Crouwel zal zich presenteren. U vindt de informatie op onze website.)

Oecumene vanuit fundamentele eenheid in Christus

Misschien mag ik een paar woorden zeggen over hoe ik tegen oecumene aankijk. Vanaf het begin van het christendom is er strijd geweest. Waren er richtingen. Dat komen we al tegen in de Handelingen van de Apostelen en zelfs al bij Paulus.

Dat de Christenen van toen de verschillen als probleem zagen geeft juist aan dat ze zich met elkaar verbonden voelden. En het is in die situatie met verschillen en spanningen tussen groepen Christenen, dat de evangelist Johannes optekent dat Jezus bad om eenheid:

... opdat zij allen één mogen zijn zoals Gij, Vader, in Mij en Ik in U: dat ook zij in Ons mogen zijn opdat de wereld gelove, dat Gij Mij gezonden hebt. Ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij Mij geschonken hebt, opdat zij één zijn zoals Wij één zijn.

Het is een tekst die vaak wordt gelezen als de opdracht tot oecumene, maar het is in mijn ogen ook een heel troostende tekst. Want Jezus zegt dat hij voor ons bidt, dat hij bidt opdat wij een zijn. En dat Hij ons de heerlijkheid heeft gegeven opdat wij een zijn, volmaakt een zijn. Je moet eigenlijk zeggen: Als Jezus zo voor ons bidt en ons de heerlijkheid geeft, dan is daarmee de eenheid ten diepste al gegeven. Als we ervan uit mogen gaan dat er geen gelovige is waar Jezus niet voor bidt, dan is dat toch fundamenteler dan alle verschillen die wij kunnen bedenken.

Spirituele oecumene, oecumene van het hart

Er is in de afgelopen decennia een verschuiving opgetreden de oecumenische beweging. Een verrijking eigenlijk. In het begin waren de officiële gesprekken vooral gericht op het overwinnen van dogmatische verschillen. Hoe spreken over genade, hoe over het ambt, hoe over de sacramenten.

Steeds meer is duidelijk geworden dat daaronder nog iets anders ligt. Dat kun je aanduiden met een term als "oecumene van het hart", een echt verlangen om de ander de leren kennen. "Spirituele Oecumene" is ook zo'n term die uitdrukt dat Oecumene niet alleen gaat om het spreken over leerstellige verschillen, maar om daadwerkelijke spirituele ontmoeting en het samen bidden om de eenheid. En, ook dat is belangrijk: om persoonlijke inkeer. Van de ander willen leren, of als je het sterker wilt uitdrukken: bekering, als de basishouding.

De vreugde in de oecumene is de vreugde van de herkenning, maar ook de vreugde van het zien van wat anders is. Iemand zei een keer: Echte oecumene is: "In de ander zien, wat God in zijn genade aan jou gegeven heeft."

Anders

U kent het mooie gedicht van Hans Andreus. (Het is wat romantisch van toon misschien, maar na de voorstelling over de liefde, die we vanavond gezien en gehoord hebben kan het denk ik wel) .

Je bent zo
mooi
anders
dan ik,

natuurlijk
niet meer of
minder
maar
zo mooi
anders,
ik zou je
nooit
anders dan
anders willen.

Drie aspecten

Ten slotte:

De beste oecumene is de oecumene waarin verschillende aspecten samenkomen:

- Het praten over de verschillen in het geloof, het geloofsgesprek
- Het samen het geloof beleven: zingen, bidden
- Het samen optrekken, richting samenleving, richting politiek en in het gesprek met andere religies.

Die aspecten horen er allemaal bij! Als je alleen samenwerkt, zonder ook het geloofsgesprek te voeren mis je wat. Als je alleen het gesprek voert, zonder ook samen te bidden mis je wat. Maar ook als je alleen praat zonder daadwerkelijke samenwerking te zoeken doe je jezelf en elkaar te kort.

Ik wens uw Raad speciaal toe, dat u - naast het gezamenlijk optrekken richting samenleving, en het samen vieren - óók mogelijkheden vindt om het geloofsgesprek met elkaar te zoeken. Om ook daarmee een bijdrage te geven aan de groeiende eenheid van de kerken.

Valt er nog wat te lachen in de oecumene?

Ik heb wel eens een lezing gehouden met deze titel. Mijn conclusie was dat er veel goeds gebeurt, dat er talloze dialogen gevoerd worden tussen kerken, dat er zelfs kerken fuseren (de Protestantse Kerk in Nederland is er een belangrijk voorbeeld van; en ook de toenadering tussen de G-kerken (Christelijk Gereformeerd, Nederlands Gereformeerd en Gereformeerd (vrijgemaakt)) is een mooi voorbeeld). En daar kun je blij van worden.

Maar belangrijker nog was mijn conclusie dat écht geloven betekent dat je er ook om kunt lachen, dat je kunt relativeren. De katholieke theoloog en kerkjurist Rik Torfs schreef daarover:

Een consecratie, een doopsel, een Mis: het gaat daarbij toch over heel veel. Er gebeurt nogal wat. Het brood wordt lichaam van Christus. Een kindje wordt ten gevolge van een eenvoudig ritueel met wat water levenslang lid van de kerk. Door deze momenten ook later licht ironisch te durven becommentariëren geeft iemand zeker geen gebrek aan eerbied, integendeel de ironie slaat op de gedachte dat de rituele handeling de steller ervan overstijgt.

En verder:

Ironie dicht de kloof, of toch een beetje, tussen het ongrijpbare van het geloof en de beperkte manier waarop een mens er onvermijdelijk mee moet omgaan.

Als je het toepast op oecumene zou je kunnen zeggen: Uiteindelijk alles wat wij mensen doen en bedenken absoluut relatief in het perspectief van Gods genade. En zijn alle verschillen tussen de kerken die wij gecreëerd hebben relatief in het perspectief van de eenheid die er in Christus al is.

Hoe meer oecumene persoonlijke ontmoeting wordt en een gezamenlijke zoektocht, hoe meer er gelachen kan worden om elkaar en om onszelf. En hoe meer we ook onszelf leren kennen, en hoe meer ons geloof kan groeien.

De vraag is dan ook niet: valt er nog wat te lachen in de oecumene, maar: Is oecumene wel denkbaar als we niet ook kunnen lachen, om de verschillen, om onszelf, om elkaar soms, om onze menselijke pogingen het goede te doen, wetend dat God van ons houdt.

Die opgewekte ten diepste gelovige en liefdevolle houding in de oecumene wens ik u van harte toe!

Felicities

Ik eindig graag met nogmaals mijn hartelijke felicitaties aan u, aan de jarige Raad van Samenwerkende kerken, en ik zeg proficiat, in de letterlijke betekenis van het woord: moge het zich verder ontwikkelen.